

Kelecsényi László

Irodalmi tercett

Nyerges Gábor Ádám: Mire ez a nap véget ér

Kelecsényi László: *Örülök, hogy egészségesek vagytok. Ezt a beszélgetést a Múzeum-kert szabad ege alatt ejtjük meg, nehogy az irodalmon kívül más fertőzzön meg bennünket. Egy fiatal író könyve került a kezembe, amelyet ebben az őszeleji, vírusos hetekben több helyen is bemutattak, de mindegyiket kihagytam, nemcsak azért, mert szeretnék még sokat olvasni, de hogy ne befolyásoljon a kortársak és a rajongók vélekedése. Elég időnk volt az olvasásra, de mielőtt belevágnánk a vitába, be kell mutassalak benneteket. E folyóirat olvasói még nem ismernek titeket. Több-kevesebb rendszerességgel összejövünk Aranyossi Katapán esztétával és Binder Zenóbia színikritikussal. Megvitatjuk a nemrég olvasott új könyveket, de nem pontozunk, azt az úristen kedvéért sem tennénk.*

Aranyossi Katapán: Már azt hittem, nem ajánlasz új olvasnivalót.

Binder Zenóbia: Színházba mostanában nemigen járok, bár láttam egy meztelen Jágót a Katonában, de a lélek meztelenségére inkább vagyok kíváncsi, mint a testire. Jól jött ez a vaskos kötet az egyre korábban beköszöntő esti félhomályban, jó volt vele egy sarokba húzódni. Ott legföljebb a gondolatok fertőzhetnek meg.

KL Ígérem, több szót nem ejtünk vírusokról, fertőzésekről, csak az irodalomról.

AK Még mindig naivan hiszek az irodalom gyógyító erejében.

KL Nyerges Gábor Ádám könyve valójában egy „diákregény”. Ottlik Géza állítólag botrányt csinált a kiadóban, amikor az *Iskola a határon* borítóján meglátta, hogy így címkézték föl a regényét. A mi szerzőnk nem tehetné ezt, nyugodtan vállalhatja a címkét.

BZ Ami a nyelvezetét illeti, nekem eszembe jutott egy másik klasszikus. Melyik címét mondjam? Az újat vagy a régit? Mi még *Zabhegyező*ként ismertük meg, aztán nemrég *Rozsban a fogó*ra keresztelték át vagy vissza.

AK Ha már játszunk a címekkel, és más ifjúsági témájú művekhez hasonlítgatjuk, én bedobnám Karinthyt, a *Tanár úr kérem*et.

KL Mindegyikben van valami. Zavarba hozzuk ezt a fiatalembert, ha olvassa a beszélgetésünket. Mert azt azért nem állítjuk, én legalábbis nem, hogy egykönnyen klasszicizálódó regényről lenne szó.

AK Persze, hogy nem. De senki sem úgy ül le a számítógépe vagy a kéziratpapírja elé, hogy akkor most remekművet írok.

BZ Vitatkozom veled: akkor mi a csudának vág bele a munkájába? Nem úgy kezd bele az író, hogy na, csináljuk, majd csak összejön valami …

KL Mielőtt összevesznétek, bedobok egy újabb címet. Álmélkodni fogtok, de nekem sokszor eszembe jutott olvasás közben: *Nagyítás.*

BZ Antonioni?

KL Az ám! Nem a sztori, nem is az alkotómódszer, hanem az a sokszorosára nagyított raszteres kép, amin ott a fegyver is, ott a hulla is, de csak az ismeri föl, aki ott volt a parkban, a fotográfus…

AK Érdekes párhuzam, de nekem sántít egy kicsit.

KL Folytatnám, egy ottliki gondolatba kapaszkodva. 'Lehet nagyításokat csinálni, akár ötven év múlva is, ha megőrizted a felvételek negatívjait'. Valami ilyesmit mond, vagy az *Iskolá*ban, vagy a *Budá*ban. Tehát az emlékeket elő lehet bányászni, felnagyítani. Ez bevált módszer. Ám nekem elsősorban az a bajom, nem a módszerrel, hanem a szerző nagyítólencséjével, hogy túl közel megy a dolgokhoz. Túl sokat kapok a diákokból, túl nagyra nőnek a szememben, nem erkölcsileg, hanem – nincs jobb szavam – a terjengőséggel. Ennek ellenére maradnak ugyanolyanok, mint az első pillanatban. Nincs mohácsi hajóút, nincs takarékosan végigszívott Memphisz. Értitek, ugye?

AK Én igen, de az átlagolvasó nem biztos, hogy tudja, az Ottlik-regény utolsó jelenetéről beszélsz. Gyakorlatilag azt állítod, nem fejlődnek ezek a gyerekek, nincs megváltás, vagy egyszerűbben, s matematikásabb módon, nem jutnak A pontból B pontba.

KL Valahogy így.

BZ Lehetnétek elnézőbbek. Egy pályakezdőről van szó.

KL Nem egészen. Hatodik kötete ez, ha jól számolom. Költőként indult, mint sokan az elmúlt évtizedekben, mint Háy vagy Györe, akik később lettek jó prózaírók. Tehát nem elsőkönyves szerzőt olvastunk. Pimasz leszek. Végigolvastátok? Minden betűjét megolvastátok?

AK Na, ne. Jegyzeteltem is. A 6. és a 9. oldal között van egy üres lap, arra firkálgattam a gondolataimat. Olyasmiket például, hogy Nyerges láncmondatokat ír. Kíváncsi volnék az alkotómódszerére, hogyan tudja abbahagyni a szófűzését, az egymást folytató, a következőt

kígyóként ölelő-előző mondatot. Nem látok vágást, hogy én is filmhasonlatot mondjak.

BZ Nem enged el a könyv. Ezt jó és rossz értelemben is állítom. Úgy kéne olvasni, hogy megállás nélkül, az elejétől a végéig, miközben valaki gondoskodna rólunk, etetne, mosdatna, öltöztetne, a szövegbe aludnánk bele, és a mondataira ébrednénk.

KL Felütés szerű mondatremeklések vannak. Én meg aláhúzogattam, itt van mindjárt egy. „Egy kövér izzadságcsepp épp bobversenyt kívánt beindítani homloka komolykásra hazudott ráncormain…"

AK Ha már a nyelvezetnél tartunk, bár még azt sem tisztáztuk, miről szól, mi a szüzséje és mi a fabulája, akkor mit szóltok a bazmegekhez? Nem sok egy kicsit, vagy éppen elég?

BZ Azt mondom erre, amit Mozart a felséges császárnak, mikor az sokkalta a kottákat egyik művében: éppen annyi felség, amennyi kell.

KL Szellemes, de ebben a regényben tényleg sok. A tejszínhabból is megárt a sok, még a rajongóknak is. Lehet, hogy idővel ez lesz a magyar *Zabhegyező,* s 2032-ben, a regény harmadik kiadásánál már nem fogják számolni a kopulációs felszólítást, de most – most van. Kevesebb több lett volna.

AK Végül is lényegtelen ez. Van, akinek egy is sok, és van, akiből egész nap ez a felszólítás dől. Egy idő után tényleg elkopik, és nem fejez ki semmit. De ha a szerző úgy gondolja – hadd legyen. Amiről még nem ejtettünk szót: a regény humora. Néhány oldalát visítva élveztem. A náci töritanár monológját, meg a tényleg Karinthyra hajazó, mégis eredeti dolgozat-paródiát, ami, meglehet, valóságos. Régen jártunk gimibe, nem tudjuk, mit nem tudnak már a mai diákok, hogy jön össze a tatárjárás Kun Bélával (segítek: a kunok betelepítése), egyszóval aranylapok ezek a könyvben, több is elkelt volna belőlük.

KL Valamiképp a tanárok jobban meg vannak írva, elevenebb figurák, mint a diákok. Még karikaturisztikus módon is érdekesek. A gyerekek annyira egyformák. Vagy lehet, hogy a felnőttekkel jobban tudok azonosulni. Az a gondom a szereplőkkel, szinte kivétel nélkül, hogy feltűnnek, aztán eltűnnek. Hallani akarnék még róluk, de megszűnnek szereplők lenni.

BZ Gondoltatok arra, hogy mennyi ideig írta, hány évi munka van benne? Ennyi figurába nem lehet belebújni. Mondhatjátok, hogy kevesebb szereplő is elég lett volna, de nála ennyi van. A bőség zavara. Szerintem mindegyiket ismerte, mellettük ült a tízéves érettségi találkozójukon.

AK Nem mennék el innen, a kertből, pedig lassan alkonyodik a Múzecskában, ahogy gyerekkorunkban hívtuk, amíg nem tisztázzuk, végül is, miről szól a *Mire ez a nap véget ér*?

KL Átveszed a szerepem, de az utolsó száz oldalt már éjjel olvastam, már ki volt tűzve a találkozónk időpontja. Sztorit könnyű lenne mondani, de az csak a cselekmény. Te viszont a fabulát akarod. A *Hamlet* sem arról szól, hogy a királyfi apja politikai gyilok áldozata lett, hanem egy másik klasszikusból idézve, 'a tett halála az okoskodás'.

BZ Muszáj címkézni?

AK Csak kíváncsi vagyok.

KL Tessék: 'Mert előbb minden fölnőtt gyerek volt, de csak kevesen emlékeznek rá.'

AK Nekem ez nagyon ismerős.

BZ Én is olvastam már valahol.

KL Persze, hogy olvastátok.

AK Segíts már!

KL *A kis herceg*.

AK Nekem is eszembe juthatott volna.

BZ Kik azok a fura alakok Arany János szobra körül?

AK Csak nem a Pásztor-fiúk? Einstand lesz?

KL Az már megvolt, kedves kollégáim, de ebbe most ne menjünk bele.

(A beszélgetés még a második karantén előtt, 2020. október 22-én készült.)

Nyerges Gábor Ádám: Mire ez a nap véget ér.
Prae Kiadó, 2020,